

The Social, Political and Economic Roles of Thai Muslim Women in the Southern Border Provinces of Thailand

Dolmanach Baka

M.A.(Comparative Religion), Assistant Professor,
Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies,
Prince of Songkla University

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the Thai Muslim women's roles in society, economics and politics, 2) to study comparatively the roles of Thai Muslim women in the rural areas and in the urban ones, 3) to study comparatively the roles of the Thai Muslim women according to the teaching of al-Quran and al-hadith with the present Thai Muslim women's roles.

In this research, the researcher has selected samples of target population in the three southern border provinces, namely Pattani, Yala and Narathiwat by collecting data from 240 samples, 120 samples from the urban areas and 120 samples from the rural ones.

The results of the research are as follows :-

1. The Thai Muslim women in every provinces play the same roles in society, economics and politics.
2. The Thai Muslim women in the rural areas and the urban ones play the same roles in society and politics, but they play the different roles in economics.
3. The Thai Muslim women play the society, economics and politics roles according to the teaching of al-Quran and al-hadith in the same roles with the present Thai Muslim women's roles .

Keywords : roles, social, political, economic, Thai Muslim women, southern border provinces.

บทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสตรีไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดลมนรจนี บากา

อ.ม.(ศาสนาเปรียบเทียบ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้คือ 1) เพื่อศึกษามบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสตรีไทยมุสลิม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในชนบทและในเมือง 3) เพื่อศึกษา
เปรียบเทียบบทบาทของสตรีไทยมุสลิมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 ราย เป็นกลุ่มเมือง 120 ราย และกลุ่มชนบท 120 ราย

ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สตรีไทยมุสลิมทุกจังหวัดมีบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เหมือนกัน
2. สตรีไทยมุสลิมทั้งที่อาศัยอยู่ในชนบทและในเมืองมีบทบาทด้านสังคมและการเมืองที่เหมือนกัน แต่ด้าน
เศรษฐกิจแตกต่างกัน
3. สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ
เหมือนกันกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน

คำสำคัญ : บทบาท, สังคม, เศรษฐกิจ, การเมือง, สตรีไทยมุสลิม, จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนำ

ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ คือ
ทรัพยากรมนุษย์ อันได้แก่ ประชากรของประเทศ ซึ่งมี
ทั้งชายและหญิง ในแง่สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งด้านวัตถุอย่างเดียวย่อมจะ
ไม่ได้รับผลตามความมุ่งหมาย หากแต่จะต้องพิจารณา
ถึงองค์ประกอบด้านทรัพยากรมนุษย์ (human factor)
อีกด้วย (สุวิทย์ ยี่วรพันธ์, 2509, 17) เพราะทรัพยากร
มนุษย์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดของประเทศ มี
บทบาทต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและ
สังคม และแม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง

ชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 ก็ยังมุ่งเน้นการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539, 167-185)

ในอดีตผู้หญิงถูกจำกัดบทบาทให้อยู่แต่ในบ้าน
จึงทำให้อาศัยโอกาสกว่าผู้ชายในทุกๆ ด้าน และเมื่อ
สถานการณ์ในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ในสังคมที่
เงินเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ความก้าวหน้าทางวิทยาการ
และเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง สิ่งเหล่านี้ทำให้
สตรีมีบทบาทเด่นชัดขึ้นในเกือบทุกด้าน ซึ่งในปัจจุบันนี้
ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนต่างมีนโยบายที่ให้ความ

- ด้านครอบครัว ได้แก่ การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นมารดา ภรรยา และบุตร

- ด้านการศึกษา ได้แก่ การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นผู้สอน ผู้เรียน และผู้ส่งเสริม

- การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งที่จะต้องเป็นผู้ร่วมพัฒนา และผู้ส่งเสริมหรือสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

- ด้านการแต่งกาย ได้แก่ การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นประชาชาติมุสลิมที่จะต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม

บทบาทด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมในฐานะผู้ที่มีงานทำ และการเพิ่มรายได้

บทบาทด้านการเมือง หมายถึง การกระทำหรือหน้าที่ของสตรีไทยมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและการมีส่วนร่วมด้านการเมือง ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง การช่วยเหลือ การสนับสนุนด้านการเงิน และการลงสมัครเพื่อรับเลือกตั้ง

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากอัล-กุรอาน อัลหะดีษ งานวิจัยและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีมุสลิม

2. สร้างแบบสอบถาม แล้วไปทำการทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่า Alpha ปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 0.83 นับว่าเป็นค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง แบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งเป็นหมวดๆ ดังนี้

หมวดที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว มี 7 คำถาม

หมวดที่ 2 บทบาทของสตรีไทยมุสลิม ได้แก่ บทบาทด้านสังคม มี 20 คำถาม บทบาทด้านเศรษฐกิจ มี 15 คำถาม บทบาทด้านการเมือง มี 16 คำถาม

หมวดที่ 3 บทบาทของสตรีไทยมุสลิมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ มี 19 คำถาม

3. อบรมนักวิจัยผู้ช่วย แล้วให้นักวิจัยผู้ช่วยออกไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกจากกลุ่มประชากรที่เป็นสตรีไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ บัตตานี ยะลา และนราธิวาส ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi stage sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : เลือกอำเภอ จังหวัดละ 2 อำเภอ โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง คือ อำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด และอีกหนึ่งอำเภอใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 2 : เลือกตำบล อำเภอละ 2 ตำบล โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง คือ เป็นตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล 1 ตำบล และอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล 1 ตำบล

ขั้นตอนที่ 3 : เลือกหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ตำบลละ 1 หมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 4 : เลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์หมู่บ้านละ 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยที่สตรีแต่ละคนจะต้องมีบุตรอย่างน้อย 1 คน เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทสตรีที่มีบุตร

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ เสนอผลวิเคราะห์ในรูปแบบตารางตัวเลขหรือสถิติ โดยจะหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าไคสแควร์ (χ^2 -test) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติของการกระจายของข้อมูลในตาราง และค่า Gamma (Y) ซึ่งแสดงถึงระดับความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา (measure of association) ระหว่างตัวแปร โดยมีการกำหนดเกณฑ์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์ระดับความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา (measure of association)

ระดับความสัมพันธ์	ความหมาย
.01 - .09	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
.10 - .29	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
.30 - .49	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
.50 - .69	มีความสัมพันธ์ในระดับมากพอสมควร
.70 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ผลการวิจัย

1. บทบาทด้านสังคม

สตรีไทยมุสลิมทุกจังหวัดมีบทบาทด้านสังคมที่เหมือนกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีบทบาทด้านสังคมในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับสูง ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .01572$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดไม่มีผลทำให้บทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามจังหวัด

ระดับ ของบทบาท	จังหวัด		
	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ต่ำ	0.0 (0)	0.0 (0)	0.0 (0)
ปานกลาง	86.3 (69)	87.5 (70)	86.3 (69)
สูง	13.8 (11)	12.5 (10)	13.8 (11)
รวม	100.0 (80)	100.0 (80)	100.0 (80)

$\chi^2 = 2.7212$ $df = 4$ $P > .05$ $Y = .01572$

2. บทบาทด้านเศรษฐกิจ

สตรีไทยมุสลิมทุกจังหวัดมีบทบาทด้านเศรษฐกิจที่เหมือนกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับต่ำ และระดับสูง ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .3764$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดไม่มีผลทำให้บทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 3

3. บทบาทด้านการเมือง

สตรีไทยมุสลิมทุกจังหวัดมีบทบาทด้านการเมืองที่เหมือนกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีบทบาทด้านการเมือง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามจังหวัด

ระดับ ของบทบาท	จังหวัด		
	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ต่ำ	32.5 (26)	25.0 (20)	35.0 (28)
ปานกลาง	66.3 (53)	75.0 (60)	63.8 (51)
สูง	1.3 (1)	0.0 (0)	1.3 (1)
รวม	100.0 (80)	100.0 (80)	100.0 (80)

$\chi^2 = 12.32548$ $df = 4$ $P > .05$ $Y = .3764$

ในระดับต่ำมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับปานกลาง ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .12483$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจังหวัดไม่มีผลทำให้บทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามจังหวัด

ระดับ ของบทบาท	จังหวัด		
	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส
ต่ำ	63.8 (51)	55.0 (44)	72.5 (58)
ปานกลาง	36.3 (29)	45.0 (36)	27.5 (22)
สูง	0.0 (0)	0.0 (0)	0.0 (0)
รวม	100.0 (80)	100.0 (80)	100.0 (80)

$\chi^2 = 5.30088$ $df = 4$ $P > .05$ $Y = .12483$

4. บทบาทด้านสังคมจำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

สตรีไทยมุสลิมทุกประเภทที่อยู่อาศัยมีบทบาทด้านสังคมที่เหมือนกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตเมืองและในเขตชนบทมีบทบาทด้านสังคมในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับสูง

ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .13675$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประเภทที่อยู่อาศัยไม่มีผลทำให้ บทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

ระดับ ของบทบาท	ประเภทที่อยู่อาศัย	
	เมือง	ชนบท
ต่ำ	0.0 (0)	0.0 (0)
ปานกลาง	84.2 (101)	87.5 (105)
สูง	15.8 (19)	12.5 (15)
รวม	100.0 (120)	100.0 (120)

$\chi^2 = .54846$ $df = 2$ $P > .05$ $Y = .13675$

5. บทบาทด้านเศรษฐกิจจำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

สตรีไทยมุสลิมในแต่ละประเภทที่อยู่อาศัยมีบทบาทด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตเมืองมีบทบาทด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับต่ำ และระดับสูง ส่วนสตรีไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตชนบทมีบทบาทด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับต่ำ ค่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่า $Y = -.61630$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเภทที่อยู่อาศัยมีผลทำให้บทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง สัมพันธ์อยู่ในทิศทางตรงกันข้าม ดังตารางที่ 6

6. บทบาทด้านการเมืองจำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

สตรีไทยมุสลิมทุกประเภทที่อยู่อาศัยมีบทบาทด้านการเมืองที่เหมือนกัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตเมืองและในเขตชนบทมีบทบาทด้านการเมืองในระดับต่ำมากที่สุด รองลงมาคือ มีบทบาทในระดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

ระดับ ของบทบาท	ประเภทที่อยู่อาศัย	
	เมือง	ชนบท
ต่ำ	46.7 (56)	15.0 (18)
ปานกลาง	51.7 (62)	85.0 (102)
สูง	1.7 (2)	0.0 (0)
รวม	100.0 (120)	100.0 (120)

$\chi^2 = 31.26961$ $df = 2$ $P < .01$ $Y = -.61630$

ปานกลาง ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .19655$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเภทที่อยู่อาศัยไม่มีผลทำให้บทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของบทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามประเภทที่อยู่อาศัย

ระดับ ของบทบาท	ประเภทที่อยู่อาศัย	
	เมือง	ชนบท
ต่ำ	68.3 (82)	59.2 (71)
ปานกลาง	31.7 (38)	40.8 (49)
สูง	0.0 (0)	0.0 (0)
รวม	100.0 (120)	100.0 (120)

$\chi^2 = 12.18165$ $df = 2$ $P > .05$ $Y = .19655$

7. บทบาทด้านสังคมตามบทบัญญัติทางศาสนา สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทด้านสังคมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษเหมือนกันกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันมีบทบาทด้านสังคมเป็นไปตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และค่า $Y = .17950$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันกับบทบาทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกันดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของการเปรียบเทียบบทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ระดับ ของบทบาท	บทบาท	
	ในปัจจุบัน	ตามบทบัญญัติ
ต่ำ	0.0 (0)	0.0 (0)
ปานกลาง	85.8 (206)	75.0 (180)
สูง	14.2 (34)	25.0 (60)
รวม	100.0 (240)	100.0 (240)

$\chi^2 = 10.9111$ $df = 2$ $P > .05$ $Y = .17950$

8. บทบาทด้านเศรษฐกิจตามบทบัญญัติทางศาสนา

สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทด้านเศรษฐกิจตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษเหมือนกันกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันมีบทบาทด้านเศรษฐกิจเป็นไปตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .25879$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันกับบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 9

9. บทบาทด้านการเมืองตามบทบัญญัติทางศาสนา

สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทด้านการเมืองตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษเหมือนกันกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน กล่าวคือ สตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันมีบทบาทด้านการเมืองเป็นไปตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทาง

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของการเปรียบเทียบบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ระดับ ของบทบาท	บทบาท	
	ในปัจจุบัน	ตามบทบัญญัติ
ต่ำ	30.8 (74)	35.8 (86)
ปานกลาง	68.3 (164)	62.9 (151)
สูง	0.8 (2)	1.3 (3)
รวม	100.0 (240)	100.0 (240)

$\chi^2 = 12.2115$ $df = 2$ $P > .05$ $Y = .25879$

สถิติที่ระดับ .05 และค่า $Y = .18754$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันกับบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ สัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของการเปรียบเทียบบทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิมตามบทบัญญัติในอัล-กุรอานและอัลหะดีษกับบทบาทที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ระดับ ของบทบาท	บทบาท	
	ในปัจจุบัน	ตามบทบัญญัติ
ต่ำ	63.8 (153)	70.0 (168)
ปานกลาง	36.3 (87)	30.0 (72)
สูง	0.0 (0)	0.0 (0)
รวม	100.0 (240)	100.0 (240)

$\chi^2 = 9.8541$ $df = 2$ $P > .05$ $Y = .18754$

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมจากการศึกษาบทบาทด้านสังคมของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สตรีไทย

มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาททางด้านสังคม ทั้งบทบาทเกี่ยวกับครอบครัว บทบาทเกี่ยวกับการศึกษา หาความรู้ บทบาทเกี่ยวกับการคบหาสมาคม การเข้าร่วมกิจกรรม บทบาทเกี่ยวกับการแต่งกาย และบทบาทเกี่ยวกับการสมรส ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสตรีที่ได้กำหนดไว้ในอัล-กุรอานและอัลหะดีษ กล่าวคือ

1.1 บทบาทเกี่ยวกับครอบครัว จากผลการศึกษาพบว่าสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในฐานะที่เป็นภรรยา บุตรี และมารดา ซึ่งบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติในศาสนาอิสลามที่มีการกำหนดบทบาทของสตรีในฐานะที่เป็นภรรยา บุตรี และมารดาไว้อย่างชัดเจน เช่น (อับลุการ์ิม ไซดาน, 2525, 9; มุณีเราะฮุ บินตุ อับลุเกาะฟูร, 2532, 14)

"...และภรรยาเป็นผู้ดูแลบ้านของสามีของเธอ และเธอเป็นผู้รับผิดชอบต่อผู้อยู่ใต้การดูแลของเธอด้วยเช่นกัน"

บันทึกโดยมุสลิม

"ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบจัดการบ้านเรือนของสามีของนาง และนางจะถูกสอบสวน (เกี่ยวกับ) หน้าทีมนั้น (ในวันอาคีเราะฮ์)"

บันทึกโดยบุคอรี

"ดังนั้น ผู้หญิงที่ดีทั้งหลาย คือ ผู้รักดี ผู้รักษาความลับ (เช่น ชื่อเสียง สมบัติ ความดีงามของสามี เมื่อสามีไม่อยู่) ตามที่อัลลอฮ์ได้ทรง (สั่งให้พิทักษ์)"

บันทึกโดยมุสลิม

"แท้จริงพวกเจ้าจะถูกเรียกในวันกียามะฮ์ (วันแห่งการตอบแทน) ด้วยชื่อของพวกเจ้าและชื่อบิดาของพวกเจ้า ดังนั้นจงตั้งชื่อ (ลูก ๆ) ด้วยชื่อที่ดี"

บันทึกโดยอะบูดาวูด

"พวกเจ้าจงให้ความยุติธรรมแก่ลูก ๆ ของพวกเจ้า พวกเจ้าจงให้ความยุติธรรมระหว่างลูก ๆ ของพวกเจ้า พวกเจ้าจงให้ความยุติธรรมระหว่างลูก ๆ ของพวกเจ้า"

บันทึกโดยอิมามอะฮ์มัด และอิบนุฮับบาน

"จงประกาศเถิด ท่านทั้งหลายจงมาเถิด ฉันจะแถลงแก่พวกท่านในสิ่งที่องค์อภิบาลของพวกท่านได้บัญญัติห้ามไว้มิให้ท่านทั้งหลายนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้น

เป็นภาคีกับพระองค์ และให้ทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง" ซูเราะฮ์อัลอันอามุ อายะฮ์ที่ 151 "และเจ้าทั้งหลายจงนมัสการต่ออัลลอฮ์ และจงอย่าตั้งสิ่งใดขึ้นเป็นภาคีกับพระองค์ และจงทำความดีกับผู้ให้กำเนิดทั้งสอง"

ซูเราะฮ์อันนิซาอู อายะฮ์ที่ 36

"และเราได้มีคำสั่งแก่มวลมนุษย์ (ให้กระทำดี) กับผู้ให้กำเนิดทั้งสองของเขา (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง) มารดาของเขาได้ตั้งครรรภ์เขา (มาเป็นระยะเวลาประมาณ 9 เดือน) ด้วยความทุกข์ทรมานเป็นที่สุดและได้เลิกการให้นมเขาในสองปี (ด้วยเหตุนี้) เจ้าจงกตัญญูต่อข้าและต่อผู้ให้กำเนิดทั้งสองของเจ้าเถิด และ (จงระลึกตลอดเวลาเถิดว่า) (เจ้าจะต้อง) กลับคืนมายังข้า (เพื่อรับการตอบแทน)"

ซูเราะฮ์อัลลุมมาน อายะฮ์ที่ 14

"องค์อภิบาลของเจ้าได้บัญชาไว้ว่า พวกเจ้าทั้งหลายอย่านมัสการสิ่งใดนอกจากพระองค์เท่านั้น และจงทำความดีต่อผู้ให้กำเนิดทั้งสอง แม้ว่ามีคนหนึ่งจากทั้งสองหรือทั้งสองคนก็ตามได้บรรลุวัยชราอยู่กับเจ้า เจ้าก็จงอย่ากล่าวแก่ทั้งสองว่า "อุฟ" (คำอุทานแสดงความรำคาญหรือรังเกียจ) เจ้าอย่าชู้ตะคอกแก่ทั้งสอง และจงพูดกับทั้งสองด้วยคำพูดที่ถ้อยถนอม และเจ้าจงลดปีกแห่งความนอบน้อมแก่ทั้งสองด้วยความเมตตาและจงกล่าวขอพรแก่ทั้งสองว่า "โอ้อ้ององค์อภิบาลโปรดเมตตาท่านทั้งสอง ประดุจเดียวกับท่านทั้งสองได้ชุบเลี้ยงข้ามาแต่ยามเยาว์วัย"

ซูเราะฮ์ฮุนีอิสรอฮิล อายะฮ์ที่ 23-24

1.2 บทบาทเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้

จากผลการศึกษาพบว่าสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ โดยสตรีมุสลิมเหล่านั้นสามารถที่จะเลือกเรียนตามความสนใจของตนเอง สามารถจะเลือกโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่จะเลือกเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะสามารถเรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาศาสนาควบคู่กันไป บางคนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองให้ศึกษาจนถึงชั้นอุดมศึกษา ซึ่งบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับ

คำสั่งของท่านศาสดามุฮัมมัดที่สั่งให้มุสลิมทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงให้แสวงหาความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาหาความรู้ในสาขาวิชาใดก็ตาม แต่อย่างน้อยที่สุดต้องศึกษาเกี่ยวกับหลักคำสอนและบทบัญญัติของอิสลาม (อาลี อีซา, 2520, 3) ดังที่ในอัล-กุรอานและอัลหะดีษได้กล่าวไว้ว่า

"การแสวงหาความรู้เป็นหน้าที่ที่จำเป็นแก่มุสลิมทั้งชายและหญิง"

บันทึกโดยบุคอรี

"ผู้มีความรู้ คือ ทายาทของบรรดา
ศาสดา"

บันทึกโดยมุสลิม

"จงอ่าน ด้วยพระนามของพระผู้อภิบาล
ของเจ้าผู้ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านและ
พระผู้อภิบาลของเจ้าผู้ทรงเกียรติยิ่ง ผู้ซึ่งสอนด้วยปากกา
ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้"

ซูเราะฮ์อัลอะลัก อายะฮ์ที่ 1-5

1.3 บทบาทเกี่ยวกับการคบหาสมาคมและการเข้าร่วมกิจกรรม จากผลการศึกษา พบว่า สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยสตรีไทยมุสลิมเหล่านั้นมีการจัดตั้งกลุ่มสตรีเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรวมกลุ่มสตรีเพื่อพัฒนาฝีมือ การรวมกลุ่มสตรีเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และการรวมกลุ่มสตรีเพื่อประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามที่กล่าวว่า "ในระบอบอิสลามได้กำหนดให้มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน ให้มุสลิมทุกคนมีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและผู้ที่อยู่ห่างไกล โดยไม่ได้มีการระบุเจาะจงว่าควรเป็นหน้าที่ของผู้ชายหรือผู้หญิง นั้นหมายความว่า ทั้งชายและหญิงจะต้องมีบทบาทหน้าที่ในการผูกสัมพันธ์ไมตรี และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสตรีแล้วควรที่ตระหนักเป็นอย่างยิ่งในเรื่องดังกล่าวนี้" ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้กล่าวไว้ว่า

"ไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ศรัทธาต่อฉัน วันหนึ่งๆ
ของเขาหมดไปด้วยอิมน์สำหรับเขา โดยเพื่อนบ้านของ

เขาหัวโหมย ทั้งๆ ที่เหตุการณ์อย่างนั้น เขารู้มันดี"

บันทึกโดยอัลบัซซารุ

"ไอ้สตรีทั้งหลายขออย่าได้ละอายในการ
ที่เพื่อนบ้านคนหนึ่งจะให้ของแก่เพื่อนบ้านอีกคนหนึ่ง
แม้ว่าจะเป็นการแลกเพียงคนเดียว"

บันทึกโดยบุคอรี

สอดคล้องกับการศึกษาของดลมนรจันท์
บากา และ แวอูเซ็ง มะแตเฮาะ (2529, 19) ที่กล่าวว่า
การให้ความสนใจในกิจกรรมส่วนรวมของมุสลิมนั้น มิใช่
เป็นสิทธิและหน้าที่ของผู้ชายเท่านั้น หากแต่เป็นสิทธิ
และหน้าที่ของสตรีด้วย ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ)
ได้กล่าวไว้ว่า

"ผู้ใดมิได้ให้ความสนใจในกิจการของ
มุสลิม ผู้นั้นก็มิใช่พวกของเขา"

บันทึกโดยบุคอรี

และสอดคล้องกับรายงานการประชุม
สัมมนาเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรีชนบททาง
เศรษฐกิจและสังคมของกรมพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป.) ผล
จากการประชุมสัมมนา พบว่า "บทบาทที่สำคัญยิ่งของ
สตรี คือ บทบาทที่มีต่อครอบครัว อย่างไรก็ตามใน
ด้านสังคมส่วนรวมหรือชุมชน สตรีชนบทก็สามารถที่
จะเข้าไปมีบทบาทร่วมได้หลายด้าน เช่น ด้านอนามัย
การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม"

1.4 บทบาทเกี่ยวกับการแต่งกาย จากผล
การศึกษาพบว่าสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ส่วนใหญ่จะมีบทบาทมากเกี่ยวกับการแต่งกาย โดยสตรี
เหล่านั้นสามารถจะเลือกแต่งกายให้มิดชิดตามหลัก
คำสอนในศาสนาอิสลาม ไม่ว่าจะมีโอกาสใดก็ตาม เช่น
รับราชการ ลูกจ้าง นักศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม
 เป็นต้น ยกเว้นสตรีไทยมุสลิมที่ทำงานในบริษัท แต่ก็ม
ีบางคน que เลือกแต่งกายตามสมัยนิยม และตามความ
สะดวกสบายของตน ถึงแม้ว่าผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง
อนุญาตให้แต่งกายตามหลักการอิสลามก็ตาม ซึ่งบทบาท
ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการอิสลามที่เรียกร้องให้ผู้หญิง
มุสลิมปกปิดร่างกายให้มิดชิด เสื้อผ้านั้นจะต้องไม่บาง
ไม่คับแคบและรัดรูป เมื่อสวมใส่แล้วจะต้องไม่เห็นรูปร่าง
ทรวดทรง และนิกมโนภาพออกได้ ดังที่ในอัล-กุรอาน

ได้กล่าวไว้ว่า

"จงกล่าวแก่หญิงผู้ศรัทธาทั้งหลายให้พวกนางยับยั้งสายตาของพวกนาง (จากการมองชายอื่น) และให้ปกป้องของพึงสงวนของพวกนาง และจงอย่าอวดเครื่องประดับของนาง เว้นแต่ที่ปรากฏอยู่ภายนอก และให้นางปล่อยผ้าคลุมมาปิดหน้าอกของนางและจงอย่าให้นางอวดเครื่องประดับ..."

ซูเราะฮ์อัลนุร อายะฮ์ที่ 31

"นบีเอ๋ย จงกล่าวแก่ภรรยาทั้งหลายของเจ้า และลูกหญิงของเจ้าและพวกผู้หญิงของชายผู้ศรัทธาทั้งหลายให้ปล่อยส่วนของชุดคลุมชั้นนอกลงมาปิดให้มิดชิด นั่นเป็นการเหมาะสมกว่าที่นางจะได้เป็นที่สังเกตและจะได้ไม่ถูกรบกวน"

ซูเราะฮ์อัลอะฮزاب อายะฮ์ที่ 59

1.5 บทบาทเกี่ยวกับการสมรส จากผลการศึกษา พบว่า สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการสมรส โดยสตรีไทยมุสลิมเหล่านั้นสามารถมีสิทธิในการเลือกคู่ครองตามความพอใจของตน และคำลิสสอดที่ได้จะเป็นของเจ้าสาว มิใช่เป็นผู้ปกครอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามที่กล่าวว่า "สตรีมีสิทธิในการเลือกคู่ครอง ผู้ปกครองไม่มีสิทธิในการที่บังคับนาง และนางได้รับสิทธิทางกฎหมายที่จะแยกทางกับสามีที่โหดร้ายไร้สมรรถภาพ หรือที่นางเกลียด และหญิงที่ถูกหย่าแล้วก็มีสิทธิที่จะแต่งงานใหม่ได้ และลิสสอดในการแต่งงานนั้นก็เป็สิทธิของนาง มิใช่เป็นของผู้ปกครองหรือบิดามารดาแต่อย่างใด" ดังที่ในอัล-กูรอ่านได้กล่าวไว้ว่า

"และจงมอบมะฮัร (คำลิสสอด) ให้แก่หญิงด้วยความเต็มใจ ถ้าหากว่านางคืนมะฮัรให้แก่พวกเจ้า ก็จงจับจ่ายใช้มันด้วยความปรึเปรมเถิด"

ซูเราะฮ์อันนิซาอู อายะฮ์ที่ 4

2. บทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิม

จากการศึกษาบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจโดยการประกอบอาชีพเพื่อช่วยจุนเจือครอบครัว เช่น

การค้าขายของชำ รับจ้างตัดเย็บ ขายอาหารและขนมทำงานในโรงงาน ครู พยาบาล ลูกจ้างในห้างร้านหรือบริษัท เป็นต้น จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวในปัจจุบันนี้ไม่ได้เป็นหน้าที่ของผู้ชายเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ของผู้หญิงอีกด้วย เนื่องจากในสังคมปัจจุบันบทบาทของสตรีเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น สตรีในปัจจุบันจึงสามารถกระทำการใดๆ ได้กว้างขวางขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพหรือการศึกษาหาความรู้ สังคมจึงเปิดโอกาสให้แสดงบทบาทมากขึ้น ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปบีบบังคับให้สตรีจำนวนมากต้องออกทำงานนอกบ้าน ประกอบอาชีพต่างๆ เพื่อช่วยจุนเจือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จึงปรากฏว่าในปัจจุบันมีสตรีทำงานในวงการต่างๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม หัตถกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และบริการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2523, 28) ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในศาสนาอิสลามที่อนุมัติให้สตรีประกอบอาชีพได้ ถ้าหากมีความจำเป็นในด้านการครองชีพ ดังที่ท่านศาสดามูฮัมมัด (คือลย) ได้กล่าวไว้ว่า

"อัลลอฮ์ทรงอนุญาตให้พวกเธอออกนอกบ้านได้เพื่อทำธุระที่จำเป็น"

บันทึกโดยบุคอรี

สุตสวาท ดิศโรจน์ (2526, 6) กล่าวว่า "Youssef มีทัศนะว่า ระบบสังคมในประเทศมุสลิม ย่อมได้รับอิทธิพลจากศาสนาบ้างไม่มากก็น้อย และศาสนาอาจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเชิงธุรกิจของผู้หญิงและศาสนาอิสลามมิได้ขัดขวางผู้หญิงทำการค้า"

อิสลามไม่คัดค้านการประกอบอาชีพของนางตราบใดที่นางยังสามารถทำหน้าที่ของแม่ศรีเรือนได้ไม่บกพร่องในหน้าที่ ประณินบิตต่อสามี เลี้ยงดูบุตร และควรเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของสตรี เช่น เป็นครูบาอาจารย์ หรือนางพยาบาล การเย็บเสื้อผ้า การถักหมวกคลุมผม การทำอาหาร คำขาย เป็นต้น นอกจากนี้อาชีพที่อนุมัติให้ทำนั้นไม่ว่าชายหรือหญิงต้องไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม เช่น ไม่ค้าขายสุรายาเมา ไม่ค้าอาวุธ ไม่ค้าหญิงโสเภณี ฯลฯ (นุรียะห์ จิมวิเศษ, 2534, 17)

สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทมากในเรื่องการบริหารและจัดการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวหรือรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุนทรีย์ โคมิน (ม.ป.ป., 8) ที่ได้ให้ข้อสังเกตว่า ในแง่เศรษฐกิจถือว่าสตรีไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจมาก เช่น เรื่องการประหยัด เป็นต้น และจากการศึกษาของอาบ นคะจัด (2518, 4-5) ได้กล่าวสรุปสาระสำคัญไว้ว่า แม่บ้านปัจจุบันและแม่บ้านในอนาคต มีหน้าที่หรือบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า โดยมีเสถียรภาพทันความต้องการของประเทศ แม่บ้านมีหน้าที่มากมาย สรุปได้ 2 ประการ คือ หน้าที่ทางเศรษฐกิจและหน้าที่ทางสังคม

3. บทบาทด้านการเมืองของสตรีไทยมุสลิม

จากการศึกษาบทบาททางการเมืองของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาททางการเมือง โดยมีบทบาทมากในการช่วยหาเสียงเลือกตั้งสนับสนุนทางด้านการเงิน และมีสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งทุกระดับ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า สตรีไทยมุสลิมในปัจจุบันมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น แต่สตรีไทยมุสลิมมีบทบาทในการเป็นตัวแทนของสตรีหรือการลงสมัครรับเลือกตั้งน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามที่กล่าวว่า "สตรีมุสลิมนั้นมีสิทธิเสรีภาพในด้านการเมือง กล่าวคือ อิสลามมิได้กีดกันสตรี แต่อิสลามให้สตรีมีเสียงและสามารถเสนอความคิดเห็นได้เท่าเทียมเพศชาย" ดังที่ในอัล-กูราน ได้กล่าวไว้ว่า

"แท้จริงอัลลอฮ์ได้ยินคำพูดของหญิงซึ่งทำการโต้ตอบเจ้าทั้งสองในกรณีของสามีของนาง และนางร้องทุกข์ต่ออัลลอฮ์ และอัลลอฮ์ทรงได้ยินการโต้ตอบของเจ้าทั้งสอง"

ซูเราะฮ์อันนิซาฮ์ อายะฮ์ที่ 1

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของคิวนพร ปกป้อง (2526, 27) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างสตรีไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิม ปรากฏว่า ทั้งสตรีไทยพุทธและไทยสตรีมุสลิมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองระดับค่อนข้างต่ำไล่เลี่ยกัน และสตรีไทยพุทธมีทัศนคติต่อการเมืองในเชิง

บวกมากกว่าสตรีไทยมุสลิม ในทางตรงกันข้าม สตรีไทยมุสลิมมีกิจกรรมและบทบาททางการเมืองมากกว่าสตรีไทยพุทธ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสตรีไทยมุสลิมอย่างต่อเนื่อง โดยทำการวิจัยในแนวลึก เช่น วิจัยเฉพาะบทบาททางด้านสังคม หรือทางด้านเศรษฐกิจ หรือทางด้านการเมือง
2. ควรมีการแยกศึกษาบทบาทสตรีไทยมุสลิมด้านการศึกษา และบทบาทสตรีไทยมุสลิมด้านสาธารณสุข ออกจากบทบาทด้านสังคม
3. หน่วยงานของรัฐควรแยกสถิติของบุคลากรโดยจำแนกตามเพศและเศรษฐกิจเพื่อใช้สถิติของเพศและเศรษฐกิจมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เช่น จำนวนครูชายมุสลิมและจำนวนครูหญิงมุสลิม เป็นต้น
4. รัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรีทั้งในเมืองและในชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเน้นบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น
5. จากการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นว่าสตรีไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีการศึกษาทั้งด้านสามัญและด้านศาสนาในระดับต่ำ ดังนั้นรัฐควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาและจัดระบบการศึกษาให้มีคุณภาพและกระจายโอกาสให้มากขึ้นกว่าเดิม
6. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจการทางศาสนาอิสลามควรร่วมมือกันจัดการศึกษาหรือให้ความรู้ทางด้านศาสนาแก่สตรีไทยมุสลิมทั้งที่อยู่ในวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน
7. รัฐควรช่วยเหลือส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่ขัดกับหลักการอิสลามและมีความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของสตรีให้แก่สตรีไทยมุสลิมที่เป็นชานาชาวนสวนยาง และชาวนสวนผลไม้ เพื่อให้การประกอบอาชีพได้รับผลผลิตมากขึ้น
8. การพัฒนากิจกรรมสตรีควรมีความสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม มิฉะนั้นอาจทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้

9. รัฐควรติดตามการปฏิบัติงานของสตรีมุสลิมที่เป็นอาสาสมัครพัฒนาชุมชน (อช.) และผู้นำอาสาสมัครพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) ซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ทุกตำบลและทุกหมู่บ้าน

10. รัฐควรส่งเสริมเงินทุนแก่สตรีไทยมุสลิม เพื่อทำธุรกิจขนาดเล็กหรือเพื่อการรวมกลุ่มสตรีในการประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เช่น จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ในหมู่บ้าน และจัดตั้งกลุ่มรับซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนแล้วนำไปขายให้กับพ่อค้ารายใหญ่โดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น

11. รัฐควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองหรือเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น กระจายข่าวการเลือกตั้งต่างๆ ให้ทั่วถึง รมวงศให้สตรีไทยมุสลิมออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง และมีการจัดตั้งกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองสำหรับสตรีไทยมุสลิม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2528). *คู่มือพัฒนาสตรีและเด็ก*. กรุงเทพฯ: กระทรวง.
- กรมพัฒนาชุมชน. (ม.ป.ป.). *รายงานประชุมสัมมนาบทบาทที่มีส่วนร่วมของสตรีในชนบททางเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: กรม.
- ชัตติยา กรรณสูตร. (2519). *สตรีเกษตรกรไทย : การศึกษาเฉพาะสตรีในเกษตรกรในเขตหนองจอกและบางปะอิน*. เอกสารโรเนียว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2523). *สถานภาพสตรีในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: องค์กรศิลปกรรมพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). *แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.

- ดลมนรจณ์ บากา และ แวอุซัง มะแดเฮาะ. (2529). *รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. บัณฑิตานี้ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นุริยะห์ ฉิมวิเศษ. (2534). *สัญญาับกับสิทธิสตรีในอิสลาม*. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรสโปรดักซ์.
- พิชัย รัตตกุล. (2528, สิงหาคม 28). *รองนายกรัฐมนตรีเรียกร้องผู้ชายไทยเข้ามีส่วนร่วมสนับสนุนพัฒนาสตรีไทยรัฐ*, หน้า 13.
- มรวาน สะมะฮุน. (2524). *อัลกุรอานฉบับแปลภาษาไทย ภาคที่ 2*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.
- มุนีเราะฮุ บินตุ อับดุลเมาะฟูร์. (2532). *อิสลามธรรมนุญแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: มัสยิดศ็อยยะตุลอิสลาม.
- ศิวพร ปกป้อง. (2526). *สรุปผลการสัมมนาเรื่องภาวะเจริญพันธุ์การวางแผนครอบครัวและการพัฒนาประชากรในภาคใต้ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2539). *เอกสารประกอบการสัมมนาเพื่อประมวลผลตามความมั่นคงแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สภาความมั่นคงแห่งชาติ.
- สุดสวาท ดิศโรจน์. (2526). *แนวคิดสังเคราะห์ด้านอิทธิพลของครอบครัวต่อการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้หญิง*. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 2(1), 6.
- สุนทรী โคมิน. (ม.ป.ป.). *ค่านิยมสตรีไทยมุสลิมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: สภาสตรีแห่งชาติ.
- สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์. (2509). *พัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สหประชาพาณิชย์.
- อรุณ บุญชม. (ม.ป.ป.). *หะดีษขอเอียะห์*. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.
- อับดุลการิม ไชตาน. (2525). *ระบอบสังคมในอิสลาม*. กรุงเทพฯ: สายสัมพันธ์.
- อาบ นคะจัด. (2518). *บทบาทแม่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อาลี อีซา. (2520). *อิสลามกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สายสัมพันธ์.